

หมอบ้าน

สารานุกรม ^๒ การเลี้ยงดู เด็ก

เล่ม 2

ตำราสำหรับ
การเลี้ยงดูเด็กตั้งแต่
หนึ่งขวบ
ถึงประถม

TEIHON, IKUJI NO HYAKKA,
Iwanami Bunko Edition

โดย Michio Matsuda

กุมารแพทย์ชื่อดัง นักเขียน นักวิจารณ์
ที่ได้รับเสียงชื่นชมมากที่สุดคนหนึ่งใน
ของประเทศญี่ปุ่น

แปลและเรียบเรียงโดย พรอนงค์ นิยมคำ

สารานุกรม การเลี้ยงดูเด็ก

2

สารานุกรมการเลี้ยงดูเด็ก เล่ม 2

จากหนังสือ : IKUJI NO HYAKKA

เขียนโดย : นายแพทย์มิชิโอะ มัตสึดะ (Dr. Michio Matsuda)

แปล/เรียบเรียง : พรอนงค์ นิยมค้า

พิมพ์ครั้งที่ 22 พ.ศ. 2550	พิมพ์ครั้งที่ 23 พ.ศ. 2550
พิมพ์ครั้งที่ 24 พ.ศ. 2551	พิมพ์ครั้งที่ 25 พ.ศ. 2552
พิมพ์ครั้งที่ 26 พ.ศ. 2552	พิมพ์ครั้งที่ 27 พ.ศ. 2554
พิมพ์ครั้งที่ 28 พ.ศ. 2556	พิมพ์ครั้งที่ 29 พ.ศ. 2560

สงวนลิขสิทธิ์ ตาม พ.ร.บ. ลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2558

TEIHON, IKUJI NO HYAKKA, Iwanami Bunko Edition

by Michio Matsuda

© 1999, 2007-2009 by Shuhei Yamanaka and Saho Aoki

First published 2007-2009 by Iwanami Shoten, Publishers, Tokyo.

This Thai edition published 2017

by Folk Doctor Foundation, Bangkok

by arrangement with the proprietor c/o Iwanami Shoten, Publishers, Tokyo

ข้อมูลทางบรรณานุกรมของห้องสมุดคณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล

มัตสึดะ, มิชิโอะ.

สารานุกรมการเลี้ยงดูเด็ก.

1. เด็ก--การดูแลและสุขภาพ. 2. ทารก--การดูแลและสุขภาพ. I. พรอนงค์ นิยมค้า.
II. ชื่อเรื่อง. [DNLM: 1. เด็ก, การดูแล. 2. เด็ก, การเลี้ยง. 3. ทารก, การดูแล.

WS113 ม343ส ล.1-2]

RJ101 ม343ส ล.1-2 2560

649.1

ISBN 974-9507-08-8

จัดพิมพ์/เผยแพร่โดย **สำนักพิมพ์หมอชาวบ้าน**

36/6 ซอยประดิพัทธ์ 10 ถนนประดิพัทธ์ แขวงพญาไท เขตพญาไท กรุงเทพฯ 10400

โทรศัพท์ 0 2278 5533, 0 2278 1616

โทรสาร 0 2271 1806, 0 2271 0170

www.thaihealthbook.com

e-mail : info@thaihealthbook.com

ภาพปก : © ziggymars/123rf.com

แยกสี : เลย์โปรเซส, กรุงเทพฯ

พิมพ์ที่ : พิมพ์ดี, สมุทรสาคร

สำนักพิมพ์นี้เป็นสมาชิกสมาคมผู้จัดพิมพ์
และผู้จำหน่ายหนังสือแห่งประเทศไทย

แนะนำหรือวิจารณ์หนังสือเล่มนี้ได้ที่

www.thaibookrecommend.com

ประวัติผู้เขียน

นายแพทย์มิชิโอะ มัตสึดะ Dr. Michio Matsuda

- 1908 - เกิดที่จังหวัดอิบารากิ (IBARAGI PREFECTURE)
ประเทศญี่ปุ่น
- 1932 - จบการศึกษาจากคณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกียวโต
(KYOTO UNIVERSITY)
 - เป็นกุมารแพทย์ และนักเขียน นักวิจารณ์ผู้มีชื่อเสียงของ
ประเทศญี่ปุ่น
- ผลงาน
 - “WATASHI WA NI SAI” (หนูอายุสองขวบ)
 - “WATASHI WA AKACHAN” (หนูเป็นเด็กอ่อน)
 - “OYAJI TAI KODOMO” (พ่อกับลูก)
 - และหนังสืออื่น ๆ อีกจำนวนมาก
- 1998 - ถึงแก่กรรมอย่างสงบที่บ้าน ณ เมืองเกียวโต

คำนิยาม

การพัฒนาโดยเอาเงินเป็นตัวตั้งกับการพัฒนาโดยการเอาคนเป็นตัวตั้งนั้นไม่เหมือนกัน การเอาเงินเป็นเป้าหมายของการพัฒนาทำให้มีผลกระทบทางลบได้ง่ายต่อมนุษย์ สิ่งแวดล้อม และสังคม ในการพัฒนาโดยเอาคนเป็นตัวตั้งมิได้แปลว่าเงินหรือการพัฒนาทางวัตถุไม่สำคัญ แต่เงินและวัตถุเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาที่มีคนเป็นเป้าหมายมิใช่เงินเป็นเป้าหมาย

ในการพัฒนาโดยการเอาคนเป็นตัวตั้งต้องคำนึงถึงคนทั้งหมด โดยไม่ไปตีค่าตามตัวเลขที่คิดออกมาเป็นการผลิตเชิงธุรกิจ **ชีวิตและสังคมที่ดีของครอบครัวคือคุณค่าที่แท้จริงของมนุษย์ของประเทศและของโลก** ครอบครัวเป็นสถาบันที่สำคัญที่สุดของมนุษย์ ครอบครัวเป็นสถาบันทางการศึกษา สถาบันทางสังคม สถาบันทางเศรษฐกิจ และสถาบันทางจิตใจ ครอบครัวที่ดีจึงเป็นฐานที่ให้ความอบอุ่นและปลอดภัยแก่มนุษย์ โดยเฉพาะในยามที่สังคมภายนอกเต็มไปด้วยคลื่นลมที่รุนแรง และเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

การศึกษาของครอบครัว การดำรงชีวิตของครอบครัว และความสามารของครอบครัวที่จะเผชิญหรือรับมือการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรุนแรงและรวดเร็ว คือปัจจัยที่ส่งเสริมคุณภาพชีวิตอย่างสำคัญ การเลี้ยงดูเด็กคือการศึกษาวางรากฐานชีวิตทุกชีวิต การเลี้ยงดูเด็กถ้าได้กระทำด้วยความถูกต้อง ย่อมเป็นทั้งการศึกษาสำหรับเด็ก และของผู้เลี้ยงดู การเลี้ยงดูเด็กไม่ใช่การบริการรถยนต์ ที่ผู้เลี้ยงดูจะให้บริการเด็กเหมือนการให้บริการรถยนต์ เพราะเด็กเป็นคนที่เป็นตัวของตัวเอง มีความรู้สึกและมีความคิด ความรู้สึกและความคิดจะไปหล่อหลอมอารมณ์และจิตใจของเขาขึ้นมาให้เป็นคนฉลาดหรือไม่ฉลาด เป็นคนมีความสุขหรือความทุกข์

และเป็นคนที่จะเห็นอกเห็นใจคนอื่น หรือจะเป็นคนที่เอาแต่ใจตัวเอง

การเลี้ยงดูเด็กแต่ละคนจะต้อง**สังเกต** การสังเกตทำให้เกิดความรู้ และความรู้ทำให้เกิดความถูกต้อง ถ้าเลี้ยงเด็กโดยไม่สังเกตก็จะไม่เกิดความรู้ และความถูกต้อง **สารานุกรมการเลี้ยงดูเด็ก เล่ม 2** นี้ก็เช่นเดียวกับเล่มแรก ที่เป็นการรวบรวมจากเรื่องที่ดีพิมพ์เป็นตอนๆ ในนิตยสาร**หมอชาวบ้าน** โดยการแปลของคุณ**พรอนงค์ นิยมคำ** จากหนังสือที่เขียนโดยนายแพทย์**มิชิโอะ มัตสึดะ** ในยามที่ใครๆ ก็พากันวิ่งเข้าสู่เงิน ต้องขอชมเชยนายแพทย์มิชิโอะ มัตสึดะ และคุณพรอนงค์ นิยมคำ ที่เห็นความสำคัญของการเลี้ยงดูเด็ก ต่อสังคม และมีความอุทิศสละ พยายามเขียนและแปลด้วยความละเอียด และประณีต **หมอชาวบ้าน**มีความยินดีที่ได้ร่วมงานกับคนที่มีความตั้งใจดี ต่อส่วนรวม และมีคุณภาพเช่นคุณพรอนงค์

หวังว่า “**สารานุกรมการเลี้ยงดูเด็ก เล่ม 2**” จะเป็นคู่มือเล่มหนึ่งให้กับ พ่อแม่ ครู และบุคคลอื่นๆ ที่ทำหน้าที่เลี้ยงดูเด็ก ซึ่งเชื่อว่าเป็นครูคนแรกและครูที่สำคัญที่สุดของชีวิตน้อยๆ ซึ่งการที่จะเติบโตไปเป็นอย่างไรนั้น ก็ขึ้นกับครูคนแรกนี้แหละเป็นสำคัญ การที่ได้ทำหน้าที่ใดๆ ด้วยฉันทะ ด้วยความปรารถนาดี และด้วยความถูกต้อง ย่อมเป็นของประเสริฐที่สุดอันควรจะทำ ก่อให้เกิดความภูมิใจ ความปีติ และความปรารถนาหรือความอิจฉา ซึ่งเป็นคุณภาพชีวิตของท่านเอง และส่งต่อไปยังคุณภาพชีวิตของคนทั้งมวลอีกด้วย

ประเวศ วะสี

มีนาคม 2533

คำนำของฟูฟุแปล

ช่วงเวลาสิบปีที่ผ่านมา ตลาดหนังสือเกี่ยวกับเด็กในเมืองไทยซึ่งเคยมีคู่มือเลี้ยงเด็กเพียงไม่กี่เล่ม ได้พัฒนาขึ้นอย่างรวดเร็วมาก จนกระทั่งปัจจุบันนี้ตามร้านหนังสือต้องมีแผนกเฉพาะสำหรับหนังสือด้านการเลี้ยงดูเด็ก นับเป็นนิมิตหมายที่ดีมาก เพราะแสดงว่าพ่อแม่สมัยใหม่เอาใจใส่ต่อการเลี้ยงดูลูกมากขึ้น โดยพึ่งตำราวิชาการด้วยไม่ได้เลี้ยงแบบตามมีตามเกิดอีกต่อไป

การเลี้ยงดูเด็กด้วย “ความรู้” ย่อมดีกว่าการเลี้ยงดูด้วย “ความไม่รู้” อย่างแน่นอน ทางด้านสุขภาพกาย เด็กที่มีโภชนาการดีจะป่วยน้อยและปัญหาดี โรคบางโรคป้องกันได้หากเรามีความรู้และไม่วิตกทุกข์ร้อนจนเกินเหตุเมื่อรู้ว่าลูกเป็นอะไร และควรปฏิบัติตนอย่างไร เพราะบางครั้งหมอก็ไม่มีเวลาพอที่จะแนะนำพ่อแม่อย่างละเอียดถี่ถ้วน ทางด้านสุขภาพจิต หากเราเข้าใจพัฒนาการของเด็กก็สามารถลดความขัดแย้งอันเกิดจากความไม่รู้ลงไปได้ ทำให้เด็กมีสุขภาพจิตดี

เมื่อหนังสือเกี่ยวกับเด็กมีมากมาย พ่อแม่ที่เคยซื้อไม่เลือกก็ต้องหันมาเลือกซื้อ และเลี้ยงลูกตามปรัชญาชีวิตของตนเอง เพราะแนวทางการเลี้ยงดูเด็กมิได้มีรูปแบบเดียว แต่ละสังคม แต่ละครอบครัวเน้นความสำคัญในสิ่งที่แตกต่างกัน อย่างไรก็ตาม หากเราเลี้ยงลูกด้วยความรู้และความรักอย่างมีเหตุผล ย่อมประสบความสำเร็จไปแล้วครึ่ง ส่วนที่เหลือก็ขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อม เงื่อนไขในตัวเด็กเองและเงื่อนไขทางสังคม

สังคมจะก้าวหน้า หากพ่อแม่พัฒนาวิธีการเลี้ยงดูเด็ก

สังคมจะน่าอยู่ หากพ่อแม่รักลูกของตนและรักลูกคนอื่นด้วย

พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน

วิธีอ่านหนังสือเล่มนี้

1. ไม่จำเป็นต้องอ่านรวดเดียวจนจบเล่ม เลือกอ่านไปตามวัยของเด็ก เดือนละ 20-50 หน้า
2. หัวข้อ “ลักษณะของเด็ก” จะกล่าวถึงพัฒนาการและลักษณะเฉพาะของเด็กวัยนั้น
3. หัวข้อ “การเลี้ยงดู” “สภาพแวดล้อม” ควรอ่านตลอดอายุเดือน หรือ ช่วงวัยนั้น
4. เมื่อเด็กมีอะไรผิดปกติ ควรเปิดดูหัวข้อ “สภาพผิดปกติ” ของเด็กในช่วงอายุนั้น

สารบัญ

เด็กหนึ่งขวบถึงขวบครึ่ง

1

■ ลักษณะของเด็ก _____ 3

247. เด็กวัยสิบเอ็ดเดือนถึงหนึ่งขวบครึ่ง 3

■ การเลี้ยงดู _____ 8

248. อาหารของเด็กวัยนี้ 8

249. ขนมหั้สำหรับเด็ก 11

250. กล่อมลูกนอนตอนกลางคืน 12

251. ฝึกขับถ่าย 15

252. เด็กเจ้าอารมณ์อาละวาด 16

253. เด็กดีหรือไม่ 17

254. อย่าทำให้เด็กกลัว 18

■ สภาพแวดล้อม _____ 19

255. สร้างสถานที่ให้เด็กเล่นกันเถอะ 19

256. ป้องกันอุบัติเหตุ 20

257. พื้นห้อง 21

258. ภูมิอากาศ 22

■ สภาพผิดปกติ _____ 23

259. ไม่ยอมกินข้าว 23

260. ไม่อ้วน 23

261. ไม่ยอมพูด 24

262. ยังเดินไม่ได้	25
263. เด็กนอนดึก	26
264. มีไข้สูงอย่างกะทันหัน	28
265. มีไข้สูงติดต่อกันหลายวัน	29
266. อาเจียน	30
267. ท้องเสีย	31
268. ไอ	32
269. ชัก	33
270. ร้องจนชัก	34

เด็กขวบครึ่งถึงสองขวบ 37

■ ลักษณะของเด็ก 39

271. เด็กวัยขวบครึ่งถึงสองขวบ	39
-------------------------------	----

■ การเลี้ยงดู 44

272. อาหารของเด็กวัยนี้	44
273. การนอนตอนกลางคืน	45
274. ฝึกขับถ่าย	47
275. การใช้กระโถน	48

■ สภาพแวดล้อม 49

276. สร้างสถานที่เล่นให้เด็กกันเถอะ	49
277. ป้องกันอุบัติเหตุ	50
278. คอตีบ บาดทะยัก ไอกรน โปлио	51
279. วัคซีนเอ็มเอ็มอาร์	52
280. ภูมิอากาศ	53

■ สภาพผิดปกติ	54
281. อาเจียน	54
282. อาการอาเจียนเป็นระยะ (อาการเป็นพิษในตัว)	55
283. เด็กแหว่งนม	57

เด็กสองขวบถึงสามขวบ 59

■ ลักษณะของเด็ก	61
284. ลักษณะของเด็กอายุ 2-3 ขวบ	61

■ การเลี้ยงดู	67
285. อาหารสำหรับเด็ก	67
286. นมสำหรับเด็ก	69
287. การนอนตอนกลางคืน	70
288. ฝึกขับถ่าย	71
289. เรื่องของตนเองต้องหัดให้ทำเอง	72
290. ฝึกให้ลูกแข็งแรง	72
291. “วัยต่อต้าน” คืออะไร	73

■ สภาพแวดล้อม	75
292. ป้องกันอุบัติเหตุ	75
293. สร้างสถานที่เล่นให้เด็ก	77
294. พื้นห้อง	78
295. ภูมิอากาศ	79
296. หนังสือภาพแบบไหนดี	80

■ สภาพผิดปกติ	81
297. ไม่ยอมกินข้าว	81

298. เลือกอาหาร	82
299. มีไข้สูง	83
300. อาเจียน	84
301. ท้องเสีย	85
302. เลือดกำเดาออกตอนกลางคืน	86
303. เข้ากับคนอื่นได้ยาก	87
304. ติดอ่าง	87
305. กระตุกบริเวณข้อศอกเคลื่อนไหว	89
306. ชอบไขก๊วกศีรษะกับพื้น	89

เด็กสามขวบถึงสี่ขวบ 91

■ ลักษณะของเด็ก 93

307. ลักษณะของเด็กอายุ 3-4 ขวบ	93
--------------------------------	----

■ การเลี้ยงดู 99

308. อาหารสำหรับเด็กวัยนี้	99
309. มื้อกลางวันโรงเรียน	100
310. ชนม	101
311. การนอนตอนกลางคืน	105
312. ฝึกขับถ่าย	105
313. เรื่องของตนเองต้องให้ทำเอง	106
314. ฝึกให้ลูกแข็งแรง	107
315. ควรสอนอะไรลูกที่บ้าน	108
316. การลงโทษ	110
317. ให้ลูกช่วยงาน	111
318. เล่นกับเพื่อนไม่ได้	112
319. ให้ไปโรงเรียนอนุบาลหรือสถานเลี้ยงเด็กดีหรือไม่	113

320. หนังสือภาพแบบไหนดิ	114
321. เจ้าหนู “ทำไม”	116
■ สภาพแวดล้อม	117
322. ของเล่น	117
323. ควรให้ดูโทรทัศน์หรือไม่	118
324. ป้องกันอุบัติเหตุ	119
325. จี๊ดวักขึ้นกระตุน	120
326. ลูกแฝดและโรงเรียนอนุบาล	120
327. ปัญหาของแม่ซึ่งทำงานนอกบ้าน	121
328. พี่น้อง	123
■ สภาพผิดปกติ	124
329. มีไข้สูง	124
330. การดูแลเด็กเป็นหวัด	126
331. ปวดท้อง	127
332. เหวื่อออกมาเวลานานอน	129
333. ปัสสาวะบ่อย	129
334. มีอาการปวดขณะปัสสาวะ	131
335. อมมือ หรือกัดเล็บ	132
336. เล่นอวัยวะเพศ	134
337. ติดอ่าง	135
338. อาการอาเจียนเป็นระยะ	136
339. โรคหัดในเด็ก	137
340. หูด (หูดข้าวสุก)	139
341. มีพยาธิในอุจจาระ	139
342. คันก้นตอนกลางคืน	140
343. ละเมอร้องกลางดึก	140

344. ของแปลกปลอมเข้าจมูก	141
345. ผื่นแพ้หรือลมพิษ	142

เด็กสืบบทถึงห้าขวบ 145

■ ลักษณะของเด็ก 147

346. ลักษณะของเด็กอายุ 4-5 ขวบ	147
--------------------------------	-----

■ การเลี้ยงดู 152

347. อาหารสำหรับเด็กวัยนี้	152
348. ขนมสำหรับเด็กวัยนี้	153
349. นิสัยในการนอน	153
350. นิสัยในการขับถ่าย	154
351. เลือกอาหาร	155
352. เรื่องของตัวเองต้องทำเอง	156
353. ฝึกร่างกายให้แข็งแรง	157
354. เด็กอารมณ์อ่อนไหวง่าย	158
355. เด็กพูดโกหก	159
356. ควรสอน ก.ไก่หรือไม่	160
357. เด็กชอบหนังสือ	160
358. ทดสอบสติปัญญา	162

■ สภาพแวดล้อม 162

359. เล่นกับเพื่อนไม่ได้	162
360. ไม่อยากไปโรงเรียนอนุบาล	164
361. ไม่มีเพื่อนที่โรงเรียนอนุบาล	165
362. วันปิดภาคเรียน	165
363. ป้องกันอุบัติเหตุ	166

364. ภูมิอากาศ	166
■ สภาพผิดปกติ	167
365. เป็นไข้บ่อย	167
366. อุจจาระร่วง	168
367. ทีด	170
368. เลือดกำเดาออก	171
369. ชัก	172
370. อาเจียน	173
371. นอนคว่ำ	174
เด็กห้ายวบถึงหกขวบ	175
■ ลักษณะของเด็ก	177
372. ลักษณะของเด็กวัย 5-6 ขวบ	177
■ การเลี้ยงดู	181
373. อาหารของเด็กวัย 5-6 ขวบ	181
374. ขนมหั้สำหรับเด็กวัยนี้	183
375. การนอนตอนกลางคืน	184
376. เรื่องของตัวเองต้องทำเอง	185
377. เด็กอยู่ไม่สุข	186
378. เด็กดื้อ	187
379. เด็กอ่อนแอ	188
380. สมหญิง สมชาย	189
381. เรียนพิเศษ	190
382. การเลือกโรงเรียนประถม	191

■ สภาพแวดล้อม _____ 192

383. เมื่อเด็กประสบอุบัติเหตุ _____ 192

384. ภูมิอากาศและสภาพแวดล้อม _____ 194

■ สภาพผิดปกติ _____ 195

385. ปัสสาวะรดที่นอน _____ 195

386. เด็กเมารถเมาเรือ _____ 196

387. มีไข้ต่ำ _____ 197

388. หิด _____ 198

389. ปวดขา _____ 199

390. ติดนิสัยเสีย _____ 200

391. เสียงเต้นของหัวใจผิดปกติ _____ 200

392. ต่อมทอนซิลโต และต่อมแอดิโนอยด์ _____ 201

393. เยื่อตาขาวอักเสบแบบมีตุ่มพอง _____ 201

394. สายตาสั้น และแว่นตา _____ 202

395. จมูกอักเสบเรื้อรัง _____ 202

396. หนังหุ้มปลายองคชาตตีบ _____ 203

397. ไข้เลื่อน _____ 204

398. ผื่นแดงหรือผื่นคัน _____ 204

399. ลูกขึ้นมาเดินกลางดึก _____ 205

เด็กวัยประถม _____ 207

400. เด็กวัยประถม _____ 209

16

เด็กหนึ่งขวบ
ถึงขวบครึ่ง

ลักษณะของเด็ก

247. เด็กวัยสิบเอ็ดเดือนถึงหนึ่งขวบครึ่ง

เด็กอายุเกินหนึ่งขวบจะมีความไวต่อเหตุการณ์รอบตัวมากขึ้น และจำเสียงของพ่อแม่ได้ เมื่อพ่อกลับจากทำงานตอนเย็น เด็กได้ยินเสียงก็พยายามจะออกไปหาที่ประตูบ้าน หรือลิ้มตาตื่นขึ้น ตอนบ่ายได้ยินเสียงแม่คุยกับคนอื่นอยู่อีกห้องหนึ่ง แกจะร้องไห้ เพราะอยากไปอยู่ใกล้แม่ เด็กจะรู้จักฟังเพลงในโทรทัศน์และวิทยุ โดยเฉพาะเด็กที่มีประสาทหูดี พอถึงวัยขวบครึ่งก็พอจะร้องเป็นเพลงได้บ้างแล้ว

ความสามารถในการมองก็ดีขึ้น ถ้าบนพื้นมีของเล็ก ๆ หรือของอะไรแปลกตาอยู่ก็จะเก็บขึ้นมาดู หรือเอาเข้าปาก ชี้จิ้งจกบนผนังห้องหรือชี้

แมลงสาบในครัวจะมองเห็นทั้งนั้น เวลาพาออกไปข้างนอกตอนเย็น หนู
น้อยอาจสนใจมองดูพระอาทิตย์ตกดิน ดูนกบินกลับรัง ดูดวงจันทร์บนฟ้า
ได้รู้อะไรใหม่ๆ และโลกภายนอกรอบกายเพิ่มขึ้นทุกวัน

ทางด้านความเคลื่อนไหวของร่างกายก็พัฒนาเร็วขึ้น เด็กที่เคยเดิน
ได้เพียง 2-3 ก้าวตอนอายุหนึ่งขวบ พอถึงขวบครึ่งก็เดินได้เก่งแล้ว เด็กที่
ยังเดินไม่ได้ตอนอายุ 1 ขวบ จะเดินได้เองเมื่ออายุในราว 13 หรือ 14 เดือน
ไม่ว่าเด็กจะเริ่มเดินได้ตอนหนึ่งขวบหรือขวบเศษพอถึงขวบครึ่งแกก็จะเดิน
เก่งพอๆ กัน แต่ยังไม่ถึงกับวิ่งได้

การใช้มือของเด็กคล่องแคล่วมากขึ้นเมื่ออายุเกินขวบ เด็กจะใช้มือ
ถือถ้วยตักน้ำได้เองแล้ว แต่ยังใช้ช้อนไม่ค่อยเก่ง รู้จักปีนเข้าไปนั่งในเก้าอี้
สำหรับกินข้าวได้เอง และปีนออกมาเอง แต่เด็กยังไม่รู้จักตอบโต้คนที่ตัวเอง
ไม่ชอบ ยังไม่รู้จักตีหรือเอาของขว้างปาคนอื่น และยังไม่สามารถป้องกัน
ตนเองได้

ในขณะที่เด็กรับรู้โลกภายนอกรอบกายมากขึ้น แต่ยังไม่มีความ
สามารถป้องกันตนเองเช่นนี้ จึงไม่น่าแปลกใจเลยว่า ทำไมแกจึงซี้กแล้ว
เด็กช่วงวัยหนึ่งขวบถึงขวบครึ่งนี้ จากประสบการณ์ในฐานะที่เป็นกุมาร-
แพทย์มานาน พอจะพูดได้ว่า เป็นวัยซี้กกลัวที่สุด กล่าวกันว่าเด็กกลัวหมอ
เพราะจดจำความเจ็บตอนที่ถูกหมอฉีดยาให้ แต่พออายุเกินหนึ่งขวบ ถึง
ไม่ฉีดยาเด็กบางคนก็ร้องไห้ โดยเฉพาะเด็กที่มีพ่อแม่ซึ่งมีความรู้สึกไว
เด็กจะซี้กกลัวมาก เรื่องนี้ไม่ใช่เป็นเพราะการอบรมสั่งสอน หากแต่เป็นนิสัย
ของเด็กเอง

เด็กบางคนกลัวเสียงดัง โดยเฉพาะเสียงกริ่งโทรศัพท์ เสียงออด แตร
รถยนต์ เสียงเครื่องบิน ฯลฯ เด็กบางคนไม่ชอบถูกรวดหัวเวลาอาบน้ำถึง
ขนาดกลัวจนตัวสั่น และเด็กบางคนที่มีประสบการณ์ตื่นขึ้นมาแล้วไม่เห็น
หน้าแม่ ร้องไห้ให้เท่าไรแม่อก็ไม่มาล๊ากที ครั้งต่อไปเด็กจะกลัวมากถ้าไม่เห็นร่าง
แม่ ทำให้พันพัวนิ้วเฝ้าเกาะติดแม่ไม่ยอมห่างทีเดียว

เด็กวัยนี้ไม่สามารถต่อสู้กับความกลัวด้วยตนเอง จึงเกาะติดแม่เพื่อ

ความสบายใจ แม่ทุกคนควรเข้าใจด้วยว่า เด็กวัยขวบครึ่งมีโอกาเป็นเช่นนี้มาก

สิ่งที่สำคัญในช่วงนี้คือ พยายามอย่าทำให้เด็กกลัว เพราะเมื่อเด็กเกิดความกลัวขึ้นมาแจะเกาะแม่แจะ และจะไม่เป็นตัวของตัวเอง สิ่งที่สำคัญที่สุดในการเลี้ยงดูเด็กก็คือ เลี้ยงให้เด็กเติบโตขึ้นมาเป็นคนที่สามารถยืนอยู่บนขาของตนเองได้

เด็กวัยหนึ่งขวบถึงขวบครึ่งควรได้รับความเอาใจใส่ให้ปลอดภัยจากความกลัว ถ้าเด็กไม่ตกอยู่ในความกลัว เติบโตขึ้นมาอย่างสุขสงบและพัฒนาพลกำลังในการเคลื่อนไหวร่างกายได้ราบรื่น แจะมีความมั่นใจในพลังของตนเอง และไม่กลายเป็นคนขี้ลาดซึ่งเอาแต่วิ่งหนีฝ่ายตรงข้าม

โดยเฉพาะเด็กที่มีความรู้สึกไว (sensitive) แม่ต้องระวังเป็นพิเศษ การพาเด็กแบบนี้ไปหาหมอเพื่อฉีดยาบ่อยๆ เป็นสิ่งไม่ควรทำที่สุด อย่าให้แกดูสิ่งที่น่ากลัว หรือเล่าเรื่องน่ากลัวให้ฟังเป็นการข่มขู่ เช่น ชูว่าตุ๊กแจะมากินตับ ผีจะมาหลอก หรือตำรวจจะมาจับ อย่าคิดว่าการทำเช่นนี้เป็น การฝึกเด็ก

เช่นเดียวกับเด็กที่มีความรู้สึกไวซึ่งควรได้รับการปกป้องจากความกลัว เด็กที่เคล่วคล่องว่องไวก็ควรได้รับการปกป้องจากอุบัติเหตุ เด็กชนนั้นชอบสำรวจโลกรอบกายและชอบสอดรู้สอดเห็นเป็นที่สุด มีที่สูงแกก็จะปีน มีของแปลกก็เอาเข้าปาก เห็นของประหลาดก็จับดู เผลอทีหนึ่งตกจากระเบียง เผลออีกทีก็ลื่นเศษสตางค์เข้าปาก ความว้วยงไม่ทันหาย แกก็เอามือไปแตะเตาริตจนหนังพองเข้าอีกแล้ว

อย่างไรก็ตาม อุบัติเหตุที่เกิดขึ้นกับเด็กเกือบทั้งหมดสามารถป้องกันได้ ถ้าพ่อแม่เอาใจใส่ระมัดระวังเอาไว้เสียแต่แรก

เด็กวัยนี้พูดได้มากคำกว่าตอนก่อนหนึ่งขวบ เมื่ออายุใกล้ขวบครึ่ง เด็กส่วนใหญ่จะพูดได้ในราว 10 คำ เช่น พ่อ แม่ หม่าๆ บึ้นบึ้น หมมา แมา บ้ายบาย จ่าจะ จีบ ไป ไม่ เป็นต้น

โดยเฉพาะชื่อของเพื่อนเล่นข้างบ้านซึ่งแจะเล่นด้วยบ่อยๆ เด็กจะเรียก

ได้ ถ้าเพื่อนชื่อสองพยางค์ แกจะเรียกพยางค์เดียว เช่น เพื่อนชื่อ “มาเหมียว” แกก็เรียก “เหมียว ๆ”

เด็กบางคนอายุขวบครึ่งแล้วยังพูดได้แค่ 2 คำ คือ หม่า ๆ กับ ไม่ แต่แม่พูดอะไรแกเข้าใจหมด แสดงว่าไม่ใช่เด็กปัญญาอ่อน เด็กที่ไม่ค่อยมีใครพูดด้วย แม่เองก็งานยุ่งจนลืมคุยกับลูก เด็กจะไม่ค่อยมีโอกาสจดจำคำพูด ทำให้พูดช้า

เด็กวัยนี้แสดงอารมณ์ได้ชัดเจนขึ้น เวลาดีใจแกจะส่งเสียงหัวเราะ เอ็ก อ้าก และเวลาโกรธก็นำดูเหมือนกัน ถ้ากำลังอึดอยู่แกจะเหวี่ยงตัวตบเกือก ตก หรือบางคนก็กระตืบเท้าตื้นเร่า ๆ เด็กที่โกรธจัดมากบางคนร้องไห้จน ปากเขียวและถึงขนาดชักก็มี เด็กบางคนร้องขึ้นมาที่ไร กว่าจะทำให้เงียบ ได้ผู้ใหญ่พากันอ่อนใจ ทั้งหมดนี้ไม่ใช่เป็นเพราะการเลี้ยงดูไม่ดี แต่เป็น อุบัติสัยของเด็กมากกว่า

ตอนกลางคืน เด็กวัยนี้มักจะนอนประมาณ 3 พุ่ม และตื่นเข้าตอน 7-8 โมง ถ้าพ่อแม่บ้านไหนไม่มีปัญหาในเรื่องตื่นเช้า เด็กก็จะนอนในราว หนึ่งพุ่มและตื่นตอนหกโมงเช้า

ตอนกลางวัน เด็กบางคนนอนครั้งเดียว บางคนก็นอนสองครั้ง ระยะเวลาอนแตกต่างกันมาก เด็กที่นอนเก่งบางคนนอนกลางวันนานถึง 2 ชั่วโมงขึ้นไป

เกี่ยวกับเรื่องการนอนของเด็กวัยนี้นั้นที่แปลกคือ เด็กบางคนชอบ ตื่นขึ้นมาเล่นกลางดึก สมัยอายุยังไม่ถึง 1 ขวบ เมื่อถูกจับใส่เตียงและ ดับไฟแกก็จำเป็นต้องนอน แต่เมื่อถึงวัยนี้เตียงเด็กมักคับแคบเกินไปเสียแล้ว เด็กจึงนอนบนเตียงของพ่อแม่หรือบางบ้านก็นอนกับพื้น พอตื่นขึ้นมา กลางดึกแกก็เดินไปไหนต่อไหน ค้นหาของเล่นมาเล่นคนเดียวได้ ที่เป็นอย่างนี้เพราะตอนกลางวันเด็กได้เล่นออกกำลังกายภายนอกบ้านไม่เพียงพอ แกไม่เหนื่อยจึงนอนไม่หลับ

เด็กอายุเกินหนึ่งขวบกินอาหาร 3 มื้อโดยนั่งโต๊ะร่วมกับผู้ใหญ่ได้แล้ว บางมื้ออาจเป็นขนมปังหรือข้าวต้ม บางมื้ออาจเป็นก๋วยเตี๋ยวหรือข้าว เด็ก